

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl/Year: 2019 – Sonbahar / Autumn Sayı/Issue: 45
Sayfa / Page:87-116

ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info - Geliş/Received: 18.06.2019
Kabul/Accepted: 29.07.2019 - Araştırma Makalesi / Research Article

**EĞİTİMCİLERİN ÖĞRENCİ
PROBLEMLERİNE AİT
FARKINDALIK DURUMLARI
VE BU PROBLEMLERE
İLİŞKİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ***

***EDUCATORS' AWARENESS
AND SOLUTIONS
APPROACHES REGARDING
OFTEN ENCOUNTERED
STUDENT PROBLEMS***

Doç. Dr. Fahri SEZER

Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
ORCID: 0000-0002-3092-7275, fahrisezer23@hotmail.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif ERDENER

Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
ORCID: 0000-0002-1375-3963, erdener@balikesir.edu.tr

Prof. Dr. Erdoğan TEZCİ

Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
ORCID: 0000-0003-2055-0192, etezci@balikesir.edu.tr

Öz

Bu çalışmada eğitim kurumlarında görev tüm eğitimcilerin (öğretmen, yönetici, psikolojik danışman) sık karşılaşılan öğrenci problemlerine yönelik farkındalıkları ve bu problemlerin çözümüne ilişkin yaklaşımlarının neler olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Etkili bir öğretim-öğrenme ortamı geliştiren öğretmenler, eğitim faaliyetlerinden, öğrencilerin tanınmasından ve öğrencilerin problemlerinin çözülmesinden sorumludur. Bu nedenle öğretmenlerin öğrenci problemleri ve gelişim düzeyleri hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Öğrenci problem alanları olarak beden ve sağlık, okul-öğretmenler, ev-aile, toplumsal ilişkiler, meslek seçimi ile kişilikle ilgili problemler incelenecektir. Çalışmada, 28 ortaokuldan 3445 öğrenci ve 9 liseden 3792 öğrenciden toplamış olduğu veriler ile belirlenen problem alanları ile ilgili tespit edilen bulgulardan faydalanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve veriler toplanmıştır. Toplam 55 eğitim çalışmanı ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi

* Bu çalışma Balıkesir Üniversitesi BAP tarafından desteklenmiştir. Proje No: 2017/136.

yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak eğitim çalışanlarının öğrencilerin sorunlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek ve önemli çalışmalar yaptıkları ancak yeterli olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrenci problemlerine yönelik yenilikçi önleyici bakış açıları geliştiremedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: rehberlik servisi, okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci problemleri.

Abstract

The purpose of this study is to determine the awareness of all the trainers (teachers, administrators, psychological consultants) about the frequent student problems and their approaches to the solution to these problems. Teachers who are leading effective teaching-learning environment are responsible for educational activities, the recognition of the students and the resolution of students' problems. For this reason, teachers need to have sufficient knowledge about student problems and their development levels. Problem areas related to the student's body and health, school-teacher-course, home-family, social relations, career choice, and personality problems will be examined. This study will use the data, which was collected from 3445 middle school students, 28 middle schools and 3792 high schools students, 9 high schools within the scope of BAP 2015.001 project. The data will be collected with interview form that is developed by researchers. A total of 55 training staff was interviewed. The data collected from the interviews with the teachers will be analyzed by content analysis method. As a result, it has been determined that education staff had a high level of awareness about students' problems and they have made important studies but they were not sufficient. It was also found that they could not develop innovative preventive perspectives on student problems.

Keywords: guidance service, school manager, teacher, student problems.

Giriş

Bu çalışmada eğitim kurumlarında görev tüm eğitimcilerin (öğretmen, yönetici, psikolojik danışman) sık karşılaşılan öğrenci problemlerine yönelik öğretmenlerin farkındalıkları ve bu problemlerin çözümüne ilişkin yaklaşımların neler olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu çalışma toplam 28 ortaokul ve 9 lisede öğrenim gören toplam 7237 öğrenciden elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya konulan problem alanlarından (Erdener, Sezer ve Tezci, 2017a: 317-318; 2017b: 152-154) hareketle yapılmıştır. Bu problem alanları beden ve sağlık, okul-öğretmen-ders, ev-aile, toplumsal ilişkiler, meslek ve gelecek ile kişilikle ilgili problemlerdir. Söz konusu problem alanları literatürde de sıklıkla karşılan problem alanları olarak dikkat çekmektedir (Güneri-Yerin vd., 2003: 53-54; Kitzrow, 2003: 167; Sezer ve İşgör, 2010: 135; Sezer, 2016: 4819). Bu problem alanları çerçevesinde eğitimcilerin farkındalık düzeylerini belirlemek ve karşılaştıkları bu problemler çerçevesinde çözüm

yaklaşımlarının neler olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır.

Öğretmenlerin okullarda eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütücüsü olduğu dikkate alındığında sınıf içinde etkili öğretimin yapılması, öğrencilerin tanınmasını ve sorunlarının çözülmesini zorunlu hale getirmektedir. (Aktepe, 2005; Erdener, 2014, 2016; Erdener ve Knoepfel, 2018). Öğrenmeyi etkileyen temel faktörler göz önüne alındığında öğrencinin öğrenme için en uygun durumunu tanımlayan genel uyarılmışlık düzeyini (Kılıç, 2006: 157) etkileyen problemlerin belirlenerek, bu problemlerin çözümü için uygun yaklaşımların sergilenmesi uygun eğitim koşulları oluşturması gereklidir (Aydın, 2011: 5-7; Nazlı, 2007: 156-157). Ortaokul dönemindeki öğrencilerin gelişimleri itibari ile ergenlik dönemi içinde oldukları dikkate alındığında ergenlerin bir dizi sorumlulukları yerine getirmeleri ve bunların üstesinden gelmelerinde yetişkinlerin onlara destek olması hem psikolojik hem de fiziksel olarak gelişimlerini olumlu yönde etkileyecektir. Ergenlik döneminde bireylerin yaşayacakları bu problemlerin neler olduğunun bilinmesinden önce öncelikle bu problemlerin farkındalığı önemlidir. Ayrıca problemlerin genel bir yönü olmakla birlikte sosyo-kültürel yapıya, bireysel özelliklere, ortam gibi durumlara göre değişiklik gösterebilmektedir (Demirel ve Yücel, 2017: 311-314). Bu nedenle etkili ve verimli bir eğitim için öğrencilerin problem alanlarının tüm yönleri ile tespiti edilmesinin yanı sıra sorunların çözümü için yapılması gerekenlerin bilinmesi de önemlidir.

Eğitim kurumlarında hem sınıf rehber öğretmenleri hem de öğretim faaliyetinde bulunan diğer eğitimciler, öğrencilerin bir bütün olarak gelişmelerinden sorumludur. İnsan gelişiminin bütünlük arz ettiği (Bacanlı, 2005: 48) dikkate alındığında öğrencilerin sadece akademik başarıları değil aynı zamanda sosyal, fiziksel, kişilik, moral gelişim alanlarıyla ilgili tedbirler almak ve bu yönlerdeki gelişimlerine katkı sağlamak zorunluluğu vardır (Aktepe, 2005; Alıcıgüzel, 1999; Aydın, 2011). Nitekim birçok ülkenin eğitim amaçlarında (Cohen, 2006: 202-203) olduğu gibi Türk Milli Eğitim Amaçlarında (Resmi Gazete, 1973) beden ve ruh sağlığı yerinde bireylerin yetiştirilmesine vurgu vardır. Öğrencilerin beden ve ruh sağlığı yerinde bireyler olarak yetişmelerinde öğrencilerin problemlerinin belirlenmesi ve bu problemlerin giderilmesi için tedbirler almasını gerektirir. Çağdaş rehberlik anlayışı problemler ortaya çıkınca bu problemleri çözmek için stratejiler geliştirmeyi değil, bu sorunların ortaya çıkmadan gerekli sağaltım çalışmalarını ve tedbirler almayı başka bir ifade ile önleyici rehberlik çalışmalarını yapmayı gerektirir (Bakırcıoğlu, 2005: 3-15; Benton vd., 2003: 66-68).

Öğrencilerin büyüme ve gelişimlerine dayalı ortaya çıkan genel

sorunların yanı sıra bireysel yaşantılarından, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerinden kaynaklanan sorunlar söz konusudur. Bu sorunların tespitinde sürekliliğin yanı sıra bu sorunlara karşı öğretmenlerin farkındalıklarının geliştirilmesi ve buna yönelik çözüm stratejilerinin neler olduğunun belirlenmesi eğitim çalışanlarına önleyici rehberlik faaliyetlerini düzenlemeleri açısından önem taşıyacaktır. Bu problemlerin ortaya çıkmadan önleyici rehberlik hizmetleri çerçevesinde çözülebilmesi problemlerin farkında olmayı gerektirir. Farkındalık, bireyin kendisini anlaması ve tanınması, içinde yer aldığı çevrede olup biten her şeyin ayırıcılığı olarak ifade edilebilir (Baddeley, 1992: 11). Farkındalık sosyal etkileşim ve çevre etkileşiminin ürünüdür. Öğretmenlerin de öğrencilerin gelişim özelliklerini bilmesi ve onlarla etkileşimle olası sorunların farkında olması yanı bilincinde olmasını gerektirir. Bu durum öğretmenlerin öğrencilerine yapabilecekleri yardımın ilk adımını oluşturur (Weikel, Avara, Hanson ve Kater, 2010: 102). Farkında olunmayan bir durum, bir sorun olarak algılanmaz. Dolayısıyla öğretim etkinliklerinde öğretmenlerin etkili rehberlikte bulunmaları da mümkün olamayacaktır. Öğretmenlerin öğrencilerin yaşadıkları problemlerinin farkındalıklarının yanı sıra bu problemlerin çözümüne yönelik hangi stratejileri kullandıkları ya da bir stratejiye sahip olup olmadıkları da o kadar önemlidir.

Her ne kadar çözüm stratejileri sorunların çözümlenmesinde tek başına yeterli olmasa da, en etkili strateji öğretmenin sınıfta öğrencinin gelişimini destekleyici çerçevede yaptığı eğitim uygulamalarıdır (Larrivee, 2000: 296). Öğretmenlerin öğrencilerinin yaşadığı problemlerin üstesinden gelmek için sergilediği yaklaşımlar, sorunların çözümünü doğrudan etkileyebilmektedir (Glasser, 1990: 15). Bu sorun ile karşılaşmamak için öğretmenlere yapılacak en etkili yardımın, uygun stratejilerin neler olduğu konusunda onları bilgilendirmek olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin öğrenci problemlerine yönelik çözüm yaklaşımlarından uygun stratejileri bilimsel veriler ışığında seçmesi, sorunların çözümüne katkı sunacak ve öğrenci gelişimini destekleyecek sonuçlar doğuracaktır. Bu nedenle öğretmenlerin çözüm yaklaşımlarının belirlenmesi onlara gelecekte öğrencileri için nasıl bir strateji çizmeleri gerektiği noktasında rehberlik yapılabilir. Bu perspektiften eğitim kurumlarında pratikte öğretmen ve idarecilere öğrenci sorunlarının çözümünde kullanabilecekleri etkili yöntemlerin neler olacağının belirlenmesi açısından araştırmanın önemli bir bilimsel katkısı olacaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji

(olgu bilimi) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji (olgu bilimi) deseni farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmayı sağlar. Ayrıca olgubilimsel çalışmalar bireylerin perspektifinden veya alguların bakımından belli bir takım olguların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 40). Eğitim çalışanlarının öğrenci problemlerine ilişkin farkındalık düzeyleri ve bu problemlere çözümüne yönelik uyguladıkları stratejileri görüşme tekniği yolu ile belirlenmiştir.

Katılımcılar

Çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında görev yapan 15 farklı branştan 55 eğitim çalışanı oluşturmaktadır. Bunlardan 26'sı erkek (%47.3), 29'u (%52.7) kadındır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kapsamında kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabılır durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çünkü bu yöntem ile araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Patton, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada kolay ve ulaşılabılırlik çerçevesinde katılımcılar eğitim kurumlarında görev yapan çalışanlardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılanların 10'u (%18.2) 0-10 yıl, 29'u (%52.7) 11-20 yıl, 13'ü (%23.6) 21-30 ve 3'ü (%5.5) ise 31 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahiptir. Katılımcıların 14'ü (%25.5) yönetici, 12'si (%21.8) rehber öğretmen ve 29'u (%52.7) öğretmen olarak çalışmaktadırlar. Öğretmenlerin 5'i (%9.1) ilkökul, 23'ü (%41.8) ortaokul, 15'i (%27.3) lise ve 12'si (%21.8) özel öğretim kurumunda görev yapmaktadır. Eğitim çalışanlarının görev yaptıkları okulların mevcutları incelendiğinde 27'sinin (%49) 0-500, 25'i (%45.5) 501-1000 ve 3'ü (%5.5) 1001 ve üstündedir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak amacı ile görüşme tekniğine başvurulmuştur. Görüşme tekniği, katılımcılardan sözlü iletişim yoluyla veri toplama yöntemi şeklinde tanımlanmaktadır (Karasar, 2012: 174). Eğitim çalışanlarının sık karşılaşılan öğrenci problemlerine ilişkin farkındalık düzeyleri ve öğrenci problemlerine ilişki çözüm yaklaşımlarının neler olduğunu belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Hazırlanmış görüşme formunda kullanılan sorular, araştırmacıların Balıkesir üniversitesi destekli BAP.2015.0001 nolu ve "Ortaokul ve Liselerde Sık Karşılaşılan Öğrenci Problemleri" isimli projelerinde belirlemiş oldukları öğrenci problemlerinden yola çıkarak hazırlanmıştır. Bu doğrultuda oluşturulmuş görüşme soruları alanında uzman akademisyenlerin görüşlerine sunulmuş ve gelen öneriler doğrultusunda görüşme formuna

son hali verilmiştir. Hazırlanmış görüşme formunda çalışma grubundaki katılımcıların demografik bilgilerinin alınmasının yanı sıra 6 açık uçlu soruya cevap vermeleri istenmiştir. Önceden belirlemiş soruların yanı sıra genel değerlendirme yapmaya imkan veren açık uçlu bir soru daha yönlendirilmiştir. Görüşme formunda sorulan sorular;

1. Öğrencilerin sağlık ve beden ile ilgili yaşadıkları problemlerinin çözümü adına okuldaki personele düşen görevler neler olmalıdır. Bununla ilgili herhangi bir çalışma yapmakta mısınız?

2. Öğrencilerin okul, öğretmen ve dersler ile ilgili yaşadıkları problemlerinin çözümü adına okuldaki personele düşen görevler neler olmalıdır. Bununla ilgili herhangi bir çalışma yapmakta mısınız?

3. Öğrencilerin ev ve aileleri ile ilgili yaşadıkları problemlerinin çözümü adına okuldaki personele düşen görevler neler olmalıdır. Bununla ilgili herhangi bir çalışma yapmakta mısınız?

4. Öğrencilerin toplumsal ilişkilerde yaşadıkları problemlerinin çözümü adına okuldaki personele düşen görevler neler olmalıdır. Bununla ilgili herhangi bir çalışma yapmakta mısınız?

5. Öğrencilerin meslek ve gelecek ile ilgili yaşadıkları problemlerinin çözümü adına okuldaki personele düşen görevler neler olmalıdır. Bununla ilgili herhangi bir çalışma yapmakta mısınız?

6. Öğrencilerin kişilikleri ile ilgili yaşadıkları problemlerinin çözümü adına okuldaki personele düşen görevler neler olmalıdır. Bununla ilgili herhangi bir çalışma yapmakta mısınız?

7. Bunların dışında varsa görüşleriniz lütfen belirtiniz şeklindedir.

Katılımcılar ile 15-01./15.02.2018 tarihleri görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından ulaşılabilen eğitim kurumlarına gidilerek doğrudan görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu uygulanırken eğitim çalışanlarına yapılacak araştırmanın amacı açıklanmış ve soruları samimi bir şekilde cevaplamaları istenmiştir. Her bir görüşme oturumu ortalama 30-35 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi ve İşlem

Bu araştırmada sürekli karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Analiz sürecinde açık kod esasına dayalı içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi, nicel ya da nitel verilerin belirli temalar, sınıflamalar çerçevesinde sistematik olarak kodlanması ve tanımlanmasıdır (Downe-Wamboldt, 1992: 314). Bu esaslar doğrultusunda ilk olarak görüşme yapılan katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzdeler belirlenmiştir.

Daha sonra görüşme formunda yöneltilen sorulara verilen cevaplar tek tek okunarak kodlanmıştır. Daha sonra bu kodlar birbirleriyle ilişkilendirilip bir araya getirilerek ortak temalar oluşturulmuştur. Cevapların kodlanmasında her bir görüşme sorusuna ilişkin “öneri” ve “yapılanlar” diye kategoriler oluşturulmuştur. Hazırlanan kategoriler öğretmenlerin çalıştıkları kurumdaki görevlerine göre (yönetici-rehber öğretmen-öğretmen) tablolaştırılmıştır. Verilerin çözümlenmesi ile oluşturulmuş tablolar bulgular halinde gösterilmiş ve sonuçları yorumlanmıştır.

Bu çalışmada, araştırma sonuçlarının geçerliğini sağlamak için veri analiz süreci ayrıntılı olarak ele alınıp incelenmiştir. Araştırmacı, iki farklı uzmana kodları sunarak kodlar ve temalar üzerinde görüş birliğini ve görüş ayrılığını belirlemiştir. Belirlenen görüş ayrılığı/ birliği sonuçlarına bağlı olarak görüşme formlarının analizi yapılmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin Sağlık-Beden Problemlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada okul yöneticileri, rehber öğretmenler ve branş öğretmenlerinin öğrencilerin okullarında karşılaştıkları problemlerin çözümüne yönelik olarak neler yaptıklarını ve okullarda bu problemlerin çözümüne yönelik olarak önerilerinin neler olduğunu belirlemek için sorulan sorulara ilişkin verilen cevaplar betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Toplam 14 okul yöneticisi, 12 rehber öğretmen ve 29 diğer branşlardaki öğretmenden elde edilen verilerin analizinde temalar belirlenmiş ve her bir temaya ilişkin yüklemeler kodlamalarla frekansları oluşturulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin Sağlık Beden Problemlerine İlişkin Eğitim Çalışanlarının Görüşlerinin Analizi

Okul Yöneticileri				Rehber Öğretmenler				Öğretmenler (Diğer Branşlar)			
Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar	
Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f
İzleme	1	Öğrenci dosyası	3	Kişisel –sosyal rehberlik	4	Sağlık taraması	3	İzleme	4	Öğrenci dosyası	3
Koordinasyon (yönetim-rehberlik)	1	Paydaşlar arası eşgüdüm	5	Sağlık taraması	2	Kişisel –sosyal rehberlik	3	Koordinasyon (yönetim-rehberlik)	5	Paydaşlar arası eşgüdüm	7
Öz bakım	1	Bireysel görüşmeler	1	Aile görüşmesi	3	Kurum dışı paydaşlar işbirliği	4	Öz bakım	1	Bireysel görüşmeler	9
Aile ile eşgüdüm	1	Kurum dışı paydaşlarla işbirliği	1	Ergenlik fiziksel gelişimi hakkında bilgilendirme	2	Ergenlik fiziksel gelişimi hakkında bilgilendirme	2	Aile ile eşgüdüm	1	Kurum dışı paydaşlarla işbirliği	5
Ergenlik fiziksel gelişimi hakkında bilgilendirme	1	Ergenlik fiziksel gelişimi hakkında bilgilendirme	1	Müşavirlik	2	Oryantasyon	1	Ergenlik fiziksel gelişimi hakkında bilgilendirme	1	Ergenlik fiziksel gelişimi hakkında bilgilendirme	6
Sağlık taraması	1	Beslenme bilgisi	1			Eğitsel çalışmalar	1	Sağlık taraması	2	Beslenme bilgisi	6
Sağlık personeli görevlendirme	1	Fiziksel ortam düzenlemeleri	2			Aile görüşmesi	2	Sağlık personeli görevlendirme	2	Fiziksel ortam düzenlemeleri	2
İlk yardım bilgisi	1	Önleyici rehberlik	2			Önleyici rehberlik	3	İlk yardım bilgisi	2	Önleyici rehberlik	7
		Sağlık taraması	4			Gelişim dosyası tutma	2	Beslenme bilgisi	3	Sağlık taraması	5
		Sosyo-kültürel faaliyet	1			Müşavirlik	1			Problem tespiti yapmak	5
		Aile görüşmesi	7							İlk yardım bilgisi	2
										Geri bildirim	2
										Aile görüşmesi	6

Öğrencilerin yaşadıkları sağlık beden problemlerine ilişkin okullarda yapılan çalışmalara ilişkin olarak yöneticilerin en çok Aile Görüşmesi (f=7) yaptıklarını ifade etmişlerdir (K5; sağlık problemi yaşayan öğrencilerimizin ailelerini konu ile ilgili görüşmeye çağırıp bilgi alıyoruz). Buna ek olarak Paydaşlar Arası Eşgüdüm (f=5), Sağlık Taraması (f=4), Öğrenci dosyası (f=3), gibi etkinliklerin yapıldığını belirtmişlerdir. Yöneticilerin yapılmasını istedikleri öneriler ise İzleme, Koordinasyon, Öz-bakım, Aile ile eşgüdüm, Sağlık taraması, Sağlık personeli görevlendirme İlkyardım bilgisi (f=1) olarak sıralamışlardır (K5: burada en büyük görev sınıf öğretmenin, öğrencinin yaşadığı sıkıntıyı fark ettiğinde aile ile iletişime geçmelidir).

Rehber öğretmenler ise en fazla Kurum Dışı Paydaşlarla İşbirliği (f=4) yaptıklarını ifade etmiştir. Bunu Sağlık Taraması, Kişisel-Sosyal Rehberlik, Önleyici Rehberlik (f=3) hizmetleri izlemiştir (K13: olumlu benlik imajı geliştirilme çalışmaları ve gerekli grupla rehberlik uygulamaları yapılmaktadır). Öneriler içinde en çok dile getirilen çalışma ise Kişisel-Sosyal Rehberlik (f=4) gelmektedir. Aile Görüşmesi (f=3), Sağlık Taraması, Müşavirlik ve Bilgilendirme (f=2) dile getirilen görüşler arasındadır (K15: fark edildiğinde veliye bilgi verilip, yönlendirme yapılmalı).

Öğretmenlerin ise öğrencilerinin beden sağlık problemlerine ilişkin yaptıkları çalışmaların başında Bireysel Görüşmeler (f=9) gelmektedir (K21: öğrenciler ve ailelerin öğrencinin sağlık problemi hakkında bilgi sahip olup olmadığı hakkında görüşerek, öğrenci ve ailenin problemin çözülmesi noktasında yönlendirilmesini sağlıyorum). Bunu “Paydaşlar Arası Eşgüdüm” ve “Önleyici Rehberlik” (f=7) çalışmaları izlemiştir (K32: okul yönetimi ve sağlık kuruluşları işbirliğinde düzenli aralıklarla sınıflarımızda sağlık taramaları gerçekleştirilmektedir). Öneriler arasında ise Yönetim-Rehberlik Servisi Arasında Koordinasyon (f=5) ve Rehberlik (f=4) en fazla ifade edilen görüşler olmuştur (K29: bazen öğrenciler fiziksel görünüşleri ya da özellikle ergenlik dönemindeki vücutta meydana gelen değişiklikler yüzünden psikolojik olarak etkilenmektedirler. Bu durumda öncelikle kendim bireysel iletişim kuruyorum fakat zaman zaman profesyonel destek almaları için öğrencilerimi rehberlik servisine yönlendiriyorum).

Öğrencilerin Okul-Öğretmen ve Dersle İlgili Problemlerine Yönelik Bulgular

Öğrencilerin okul-öğretmen ve derslerle ilgili problemlerine ilişkin okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin ve diğer branşlardaki öğretmenlerin yaptıkları çalışmalar ve buna yönelik öneriler başlığı altında

temalar oluşturulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Dersle İlgili Problemlere İlişkin Eğitim Çalışanlarının Görüşlerin Analizi

Okul Yöneticileri				Rehber Öğretmenler				Öğretmenler (Diğer Branşlar)			
Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar	
Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f
Yok	8	Yok	5	Paydaşlar arası işbirliği	3	Müşavirlik	4	Paydaşlar arası işbirliği	1	Yok	1
Paydaşlar arası işbirliği	1	Aile eğitimi	1	Yaşamla ilişkilendirme	1	Akademik destek verme	3	Aile ve PDR servisi bilgilendirme	10	Ortam düzenlemeleri	2
Aile ve PDR servisi bilgilendirme	1	Toplantı yapma	2	Eğitsel rehberlik	1	Aile görüşmeleri	2	Müşavirlik	3	Öğretmen öğrenci iletişimi	7
Müşavirlik	1	Akademik destek	3	Önleyici rehberlik	2	Önleyici rehberlik	1	Kişisel sosyal rehberlik	5	Akademik destek verme	6
Kişisel sosyal rehberlik	1	Deneme sınavları	2	Kişisel sosyal rehberlik	2	Eğitsel rehberlik	2	Sosyal-kültürel etkinlikler	3	Deneme sınavları	1
Sosyal-kültürel etkinlikler	2	Ortam düzenlemeleri	1	Müşavirlik	1	Mesleki rehberlik	4	Olumlu okul iklimi	3	Aile eğitimleri verilme	2
Olumlu okul iklimi	1	Eğitsel rehberlik	1	Psikolojik danışma	1	Sosyal-kültürel etkinlikler	1	Ortam düzenlemeleri	4	Eğitsel rehberlik	7
Ortam düzenlemeleri	1	Okula karşı olumlu tutum	1			Paydaşlar arası işbirliği	3	Öğrenme yolları öğretimi	1	Okula karşı olumlu tutum geliştirme	3
		Sosyal-kültürel etkinlikler	2			Psikolojik danışma	2	Öğretmen öğrenci iletişimi	2	Sosyal-kültürel etkinlikler	1
		Paydaşlar arası işbirliği	2			Bireyi tanıma	1	Problem tespiti	4	Paydaşlar arası işbirliği	9
		Cezai işlemler	1			Kişisel sosyal rehberlik	1			Cezai işlemler	1
		Bireyi tanıma-izleme	1							Bireyi tanıma-izleme	9
										Problem tespiti	11
										Toplantı yapma	4

Okul yöneticilerinin okul-öğretmen ve dersle ilgili öğrenci problemlerine ilişkin yaptıkları çalışmaların başında Akademik Destek (f=3) yer almıştır. Bunu Deneme Sınavı, Toplantı yapma, Sosyo-Kültürel etkinlikler ve Paydaşlar arası işbirliği (f=2) izlemiştir. Okul yöneticilerinin 5'i her hangi bir faaliyet içinde bulunmadığını belirtmiştir (K47: öğrencilerimizin başarı seviyesini ve sosyal aktiviteleri arttırmak amacıyla kurslar, deneme sınavları yapılmaktadır). Önerileriniz nelerdir? sorusuna yönelik olarak ise 8 yönetici hiçbir cevap vermemiştir. En çok geliştirilen öneri ise Sosyo-kültürel etkinlik (f=2) olarak belirtmişlerdir. Yöneticiler, paydaşlar arası işbirliği, ortam düzenlemesi, olumlu okul iklimi, müşavirlik, aile ve PDR servisi bilgilendirme (f=1) önerilerinde bulunmuşlardır (K46: okullar öğrencilerin benimseyeceği cazibe merkezi haline getirilmeli).

Rehber öğretmenlerin yaptıkları çalışmaların başında Müşavirlik ve Mesleki Rehberlik (f=4) gelmektedir. Bunu Akademik Destek ve Paydaşlar Arası İşbirliği (f=3), ayrıca Aile Görüşmesi, Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma (f=2) uygulamaları izlemiştir (K52; öğretmenlere müşavirlik hizmeti sunuyoruz). Önerilen çalışmaların başında ise Paydaşlarla İşbirliği (f=3) gelmektedir. Bunu Kişisel-Sosyal Rehberlik ve Önleyici Rehberlik (f=2) izlemiştir (K14: sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler işbirliği içinde öğrencilerin ders ile ilgili problemlerini çözebilir).

Öğretmenlerin ise en yaygın yaptıkları çalışmaların başında Problem Tespiti (f=11), Bireyi Tanıma-İzleme (f=9) ve Paydaşlar Arası İşbirliği (f=9) gelmektedir. Bunu, Öğretmen-Öğrenci İletişimi (f=7), Eğitsel Rehberlik (f=7), Akademik Destek (f=6) izlemiştir (K23: öğrencilerin dersle ilgili problemlerini çözmek için önce problemi tespit edip daha sonra öğrenci ile birlikte nasıl bir çözüm üretebileceğimiz hakkında tartışıyoruz) (K28: özellikle maddi durumu yetersiz olan öğrenciler ek kurslar sayesinde eksiklerine giderebiliyorlar). Öğretmenler öneri olarak en yaygın Aile ve PDR servisini bilgilendirme (f=10), Kişisel-Sosyal Rehberlik (f=5), Ortam Düzenlemesi (f=4) (K22: sınıf ortamının düzenlenmesi ve materyallerin ders öncesinde sağlanması öğrenci ile iletişim kurmak ve derse olan ilgiyi artırmak açısından en önemli etkenlerden biridir), Problem Tespiti (f=4)'ni sunmuşlardır (K27: bence bu tür problemleri çözmenin en önemli yolu aile birlikte hareket etmek, çünkü öğrencinin motivasyonunu yükseltmek ve ilgileri hakkında bilgi sahibi olmak için ailenin desteğini almak şart).

Aile İle İlgili Problemlerine Yönelik Bulgular

Yöneticilerin, rehber öğretmenlerin ve diğer branşlarda çalışan öğretmenlerin öğrencilerin aile ilgili problemlere yönelik yaptıkları çalışmalar ve önerilerine yönelik temalar oluşturulmuş ve kodlamalar yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Aile İle İlgili Problemlere İlişkin Eğitim Çalışanlarının Görüşlerinin Analizi

Okul Yöneticileri				Rehber Öğretmenler				Öğretmenler (Diğer Branşlar)			
Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar	
Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f
Yok	10	Aile görüşmeleri	12	Bireyi tanıma	1	Aile görüşmeleri	9	Eğitsel rehberlik	4	Yok	1
Eğitsel rehberlik	1	Paydaşlar arası işbirliği	3	Sosyal-kültürel etkinlikler	1	Paydaşlar arası işbirliği	3	Öğrenci motivasyonunu artırma	2	Aile görüşmeleri	16
Öğrenci motivasyonunu artırma	1	Kurum dışı paydaşlarla işbirliği	3	Kişisel-sosyal rehberlik	1	Bireyi tanıma	1	Aile görüşmeleri	9	Rehberlik servisi çalışmaları	6
		Aile eğitimi	5	Aile eğitimi	3	Aile eğitimi	4	Aile eğitimi	4	Kurum dışı paydaşlarla işbirliği	2
		Bireysel görüşme	2	Paydaşlar arası işbirliği	3			Öğrenciyi tanıma	4	Aile eğitimi	10
		Eğitsel rehberlik	2	Aile görüşmeleri	2			Paydaşlar arası işbirliği	2	Bireysel görüşme	8
		İzleme-değerlendirme	1					Rehberlik servisi çalışmaları	6	Eğitsel rehberlik	6
										İzleme-değerlendirme	5
										Paydaşlar arası işbirliği	8

Okul yöneticileri öğrenci aileleri ile ilgili problemlerin giderilmesine yönelik olarak Aile Görüşmeleriyle (f=12) ilgili faaliyetlere yer verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Aile Eğitimi (f=5), Paydaşlar Arası İşbirliği (f=3), Kurum Dışı Paydaşlarla İşbirliği (3) ve Bireysel Görüşme (f=2) yaptıklarını belirtmişlerdir (K6: velilerle işbirliği içinde hareket edilmeli, yaş gruplarına göre yaşanabilecek çatışmalar konusunda veliler bilgilendirilmelidir). Öğrencilerin aile ilgili problemlere yönelik olarak her hangi bir öneride bulunmayan yönetici sayısı azımsanamayacak kadar çoktur (f=10). Eğitsel rehberlik ve öğrenci motivasyonunu artırmaya

yönelik faaliyetle ilgili öneride (f=1) bulunmuşlardır.

Öğrencilerin yaşadığı aile ile ilgili problemlere yönelik rehber öğretmenlerin yaptıkları çalışmaların başında Aile Görüşmeleri (f=9) yer almaktadır. Bunu sırası ile Aile Eğitimi (f=4), Paydaşlar Arası İşbirliği (f=3) ve Bireyi Tanıma (f=1) izlemektedir (K13: ev ve aile ilgili yaşadıkları problemleri azaltmak için veli seminerleri ve aile eğitimleri, veli ziyaretleri yapılmaktadır). Öneriler arasında ise Aile Eğitimi ve Paydalar Arası İşbirliği (f=3), Aile görüşmeleri (f=2), Bireyi Tanıma, Sosyal-Kültürel Etkinlik ve Kişisel-Sosyal Rehberlik (f=1) hizmetlerini yapmak yer almaktadır (K12: okul aile işbirliğini güçlendirmek gerekli).

Öğretmenlerin ise öğrencilerinin aileleri ile ilgili yaşadıkları problemlere ilişkin Aile Görüşmeleri (f=16), Aile Eğitimi (f=10), Bireysel Görüşme (f=8) ve Paydaşlar Arası İşbirliği (f=8) yaptıkları belirlenmiştir. (K25: özellikle ergenlik döneminde aile ve öğrenci arasında problemlerin arttığını görüyoruz, bu durumda ailenin çocuğun gelişim dönemleri hakkında aile ziyaretleri ve veli toplantıları sırasında bilgilendirmeler yapıyoruz; K37: rehberlik servisimizin aile eğitimi ile ilgili gerçekleştirdiği bilgilendirme seminerleri hem ailelerin hem de biz öğretmenlerin öğrencilerle iletişim kurmamız hususunda faydalı olduğunu düşünüyorum). Öneriler olarak Aile Görüşmesi (f=9), Rehberlik Servisi Çalışmaları (f=6), Aile Eğitimi (f=4), Eğitsel Rehberlik (f=4) ve Öğrenciyi Tanıma (f=4) belirtmişlerdir. (K34: okulumuz ve rehberlik servisimiz belirli dönemlerde aile eğitimleri yapmaları gerektiğini düşünüyorum, çünkü birçok ailenin çocuğun gelişim dönemleri ve çevrelerinde oluşabilecek birçok tehlike hakkında yeterli bilgiye sahip değiller maalesef).

Toplumsal İlişkiler İle İlgili Problemlerine Yönelik Bulgular

Okul yöneticileri, rehber öğretmenler ve diğer branştaki öğretmenlerin öğrencilerin toplumsal ilişkilerle ilgili problemlere yönelik yaptıkları çalışmalara dayalı temalar oluşturulmuş ve bu temalara yönelik kodlamalar yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Toplumsal İlişkilerle İlgili Problemlere Yönelik Eğitim Çalışanlarının Görüşlerinin Analizi

Okul Yöneticileri				Rehber Öğretmenler				Öğretmenler (Diğer Branşlar)			
Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar	
Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f
Yok	6	Yok	6	Yok	5	Yok	3	Öğrenciyi dinleme	2	Sosyal-kültürel etkinlik	6
Öğrenciyi dinleme	1	Sosyal-kültürel etkinlik	2	Psikolojik danışma	1	Sosyal-kültürel etkinlikler	2	Etik davranış sergileme	4	Kişisel-sosyal rehberlik	9
Etik davranış sergileme	3	Kişisel-sosyal rehberlik	3	Sosyal-kültürel etkinlikler	3	Kişisel-sosyal rehberlik	2	Sosyal-kültürel etkinlik	3	Akran zorbalığı eğitimi	2
Sosyal-kültürel etkinlik	1	Akran zorbalığı eğitimi	1	Rol model olma	3	Psikolojik danışma	2	Toplumsal sorumluluk eğitimi	4	Toplumsal sorumluluk eğitimi	3
Toplumsal sorumluluk eğitimi	3	Bireysel-grup rehberliği	1	Sorumluluk verilme-li	1	Akran iletişimi eğitimi	1	Kişisel-sosyal rehberlik	2	Bireysel grup rehberliği	7
Kişisel-sosyal rehberlik	1	Etik davranış sergileme	2	Kişisel-sosyal rehberlik	1	Grup rehberliği	5	Öğrenci ile iletişim kurmak	1	Öğrenci ile iletişim kurmak	8
				Grup rehberliği	2	Müşavirlik	3			Rehberlik servisi	5
						Önleyici rehberlik	1			Paydaşlar arası işbirliği	5
						Aile görüşmeleri	1			Etik davranış sergileme	7

Toplumsal problemlere yönelik yöneticilerin yapmış oldukları çalışmaların başında Kişisel Sosyal Rehberlik (f=3) gelmektedir. Bunu Sosyo-Kültürel Etkinlik ve Etik Davranış Sergileme (f=2) izlediği gözlenmiştir. Yöneticilerin 6'sı hiçbir faaliyet yada çalışma yapmadığını belirtmiştir (K49: toplumsal kuralları, örf, adet, geleneklerimiz, sağlıklı insan ilişkileri vb. konulara derslerimizde ve kulüp çalışmalarımızda yer veriyoruz). Yöneticilerin 6'sı toplumsal ilişkilere ilişkin problemlere yönelik olarak yapılması gerekenlerle ilgili öneride bulunmamıştır. Etik Davranış Sergileme ve Toplumsal Sorumluluk Eğitimi (f=3) en çok yapılması gereken öneri olarak belirtmişlerdir. Öğrenciyi dinleme, sosyo-kültürel etkinlik ve Kişisel Sosyal rehberlik (f=1) öneriler arasında yer

almıştır (K46: okullarda adabı muâşeret dersleri konulmalı, iletişim dersi olabilir).

Öğrencilerin toplumsal ilişkiler konusunda yaşadıkları problemlere yönelik yapılan çalışmalarla ilgili rehber öğretmenlerin en çok Grup Rehberliği (f=5) yaptıkları belirlenmiştir. Bunu Müşavirlik hizmetleri (f=3) izlemiştir (K10: rehberlik dersi saatinde günlük yaşamdan kesitler sunularak sınıfta karşılıklı tartışmalar ve çözümler üretmeleri konusunda destek veriliyor). Önerilen çalışmaların başında ise Sosyo-Kültürel Etkinlikler ve Rol Model Olma (f=3) gelmektedir. Bunu Grup Rehberliği (f=2), Psikolojik Danışma (f=1), Kişisel Sosyal Rehberlik (f=1) ve Sorumluluk verme (f=1) izlemiştir (K11: toplumsal ilişkilerde nasıl olunması ile ilgili ders konuları ile paralel bir şekilde aktarım yapılmalıdır).

Toplumsal ilişkilerle ilgili öğretmenlerin en çok yaptıklarını belirttikleri çalışmaların başında Kişisel-Sosyal Rehberlik (f=9), Öğrencilerle İletişim (f=8), Etik Davranış Sergileme (f=7), Bireysel Grup Rehberliği (f=7) ve Sosyal-Kültürel Rehberlik (f=6) gelmektedir. (K36: değerler eğitimine yönelik yapılan etkinlikler çocukların toplumsal adabı muâşerete uymalarında yardımcı oluyor; K25: özellikle derslerimde grup aktivitelerine önem vermekteyim böylece öğrencilerimin daha fazla sosyalleşerek ileri yaşantılarında ekip çalışmalarına adapte olmalarında yardımcı olacağını düşünüyorum). Önerilerin başında ise Etik Davranış Sergileme ve Toplumsal Sorumluluk Eğitimi (f=4) gelmektedir. (K32: Her okul seviyesinde değerler eğitiminin verilmesi gerekli, ayrıca sosyal sorumluluk projeleri vasıtası ile öğrencilerin uygulamalı olarak bu eğitimi almaları gerektiğini düşünüyorum; K26: sportif aktivitelere daha fazla zaman ayrılmalı çünkü öğrencilerin takım ruhu, aidiyet hissi, bağlılık ve başkalarına saygı duyma gibi erdemleri öğrenmelerine yardımcı olacaktır; K33: öğrencilerin sosyalleşme ve arkadaş edineme problemleri var özellikle teknolojinin aşırı kullanılmasıyla birlikte maalesef birbirleriyle vakit geçirmiyorlar, farklı alanlarda yapılacak etkinlikler öğrencilerin sosyalleşmesine olanak sağlayacaktır).

Öğrencilerin Meslek ve Gelecekle İlgili Problemlerine Yönelik Bulgular

Okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin ve diğer branş öğretmenlerinin öğrencilerin meslek ve gelecekle ilgili problemlerine yönelik yaptıkları çalışmaların ve önerilerinin neler olduğunu belirten temalar ve bu temalara bağlı kodlamalar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Meslek ve Geleceklerine İlişkin Eğitim Çalışanlarının Görüşlerinin Analizi

Okul Yöneticileri				Rehber Öğretmenler				Öğretmenler (Diğer Branşlar)			
Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar	
Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f
Yok	9	Yok	3	Yok	6	Yok	2	Mesleki rehberlik	10	Yok	1
Mesleki rehberlik	3	Mesleki rehberlik	10	Paydaşlar arası işbirliği	2	Mesleki rehberlik	10	Bireysel-grup rehberliği	3	Mesleki rehberlik	18
Bireysel-grup rehberliği	1	Bireysel-grup rehberliği	1	Mesleki rehberlik	3	Aile eğitimi	2	Kişisel-sosyal rehberlik	7	Bireysel-grup rehberliği	10
Kişisel-sosyal rehberlik	2	Sosyal-kültürel etkinlik	3	Kurum dışı paydaşlarla işbirliği	1	Veli görüşmeleri	1	Profesyonel destek	7	Sosyal-kültürel etkinlik	5
Profesyonel destek	1	Kurumlar arası işbirliği	1	Müşavirlik	1	Kişisel-sosyal rehberlik	1			Kurumlar arası işbirliği	6
Aile eğitimi	1	Aile eğitimi	1			Bireyi tanıma	2			Aile eğitimi	3
		Paydaşlar arası işbirliği	1							Paydaşlar arası işbirliği	4

Yöneticiler, öğrencilerinin mesleki geleceklerine yönelik yaptıkları çalışmaların başında Mesleki Rehberliğin (f=10) yer aldığını ifade etmiştir. Bunu Sosyo-Kültürel Etkinlik (f=3) izlemiştir. Her hangi bir çalışma yapmadığını belirten yönetici sayısı 3'tür. Mesleki gelecek ile ilgili 9 yönetici hiçbir öneri geliştirmemiştir (K49: meslek tanıtma etkinlikleri, çeşitli meslek gruplarından insanları okulumuza davet ediyoruz, meslek liselerini ziyaret ediyoruz). Yöneticiler Mesleki Rehberlik (f=3), Kişisel Sosyal Rehberlik (f=2), Aile Eğitimi (f=1), Profesyonel Destek (f=1) ve Bireysel ve Grup Rehberliği (f=1) çalışmalarının yapılmasını öneri olarak sunmuştur (K46: kariyer günleri kapsamında meslek grupları öğrenciler ile buluşturulmalıdır).

Rehber öğretmenlerin en çok yaptıkları çalışmanın Mesleki Rehberlik (f=10) olduğu bunu Aile Eğitimi ve Bireyi Tanıma (f=2) çalışmalarının izlediği belirlenmiştir (K13: öğrencilere mesleki rehberlik

çalışmaları yapılmaktadır, veli görüşmeleri ve seminerleri yapılmaktadır). En çok yapılan öneri Mesleki rehberliktir (f=3). Bunu Paydaşlar Arası İşbirliği (f=2), Müşavirlik ve Kurum Dışı Paydaşlarla İşbirliği (f=1) izlemektedir (K9: meslek konusunda bilgilendirme yapılması, alanında uzman meslek sahipleri tanıtım günleri düzenlemeli işyeri ziyareti yapılmalı).

Öğretmenler, öğrencilerin mesleki gelecekleri ile ilgili en yaygın yaptıkları çalışmanın Mesleki Rehberlik (f=18) olduğunu belirtmişlerdir. Bunu ikinci sırada Bireysel-Grup Rehberlik Çalışması (f=10) izlemiştir (K38: öğrencilere mesleki rehberlik çalışmaları yapılmaktadır; K42: velilerimizin aktif iştirakleri ile gerçekleştirilen meslek tanıtımları öğrencilerimizi meslek seçimi hususunda aydınlatmıştır). Öğretmenler öneri olarak en çok Mesleki Rehberlik (f=10), bunu Kişisel-Sosyal Rehberlik (f=7), Profesyonel Destek (f=7) çalışmalarının yapılmasını önermiştir (K47: meslek seçimi hususunda öncelikle öğrencilerin karakterleri, ilgi alanları ve sahip oldukları yeteneklerin tespit edilmesi gerekmektedir; K29: ortaöğretim ilk yıllarında yapılacak meslek tanıtımları öğrencilerin motivasyonunu artıracaktır).

Öğrencilerin Kişilikle İlgili Problemlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin kişilik ile ilgili problemlerine yönelik yönetici, rehber öğretmen ve diğer branştaki öğretmenlerin görüşlerinin analizi sonucunda oluşturulan temalar ve kodlamalar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Öğrencilerin Kişilikle İlgili Problemlerine Yönelik Eğitim Çalışanlarının Görüşlerinin Analizi

Okul Yöneticileri				Rehber Öğretmenler				Öğretmenler (Diğer Branşlar)			
Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar	
Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f
Yok	7	Yok	4	Yok	4	Yok	6	Bireysel-grup rehberliği	3	Paydaşlar arası işbirliği	6
Bireysel-grup rehberliği	3	Paydaşlar arası işbirliği	3	Rol model olma	1	Müşavirlik	2	Önleyici rehberlik	6	Bireyi tanıma	10
Önleyici rehberlik	1	Bireyi tanıma	1	Psikolojik danışma	2	Bireyi tanıma	2	Eğitsel rehberlik	1	Önleyici rehberlik	15
Eğitsel rehberlik	1	Önleyici rehberlik	1	Eğitsel rehberlik	1	Grup rehberliği	1	Bireyi tanıma	4	Kişisel-sosyal rehberlik	15
Bireyi tanıma	1	Kişisel-sosyal rehberlik	6	Kişisel-sosyal rehberlik	4	Veli görüşmeleri	1	Aile eğitimi	3	Aile eğitimi	5
Aile eğitimi	1	Aile eğitimi	1	Akran iletişimi eğitimi	4	Aile eğitimi	1			Oryantasyon	4
Paydaşlar arası işbirliği	1	Aile görüşmesi	2	Kurum dışı paydaşlarla işbirliği	1	Psikolojik danışma	2				
Kişisel-sosyal rehberlik	1	Oryantasyon	1								

Yöneticiler, öğrencilerin kişilikle ilgili problemlerine ilişkin en çok yaptıkları çalışmanın Kişisel sosyal rehberlik (f=6) olduğu belirtmiştir. Bunu paydaşlar arası işbirliği (f=3) ve aile görüşmesi (f=1) izlemiştir (K54: rehberlik ve okula uyum çalışmaları yapılır, ailesi ile temas halinde çalışılır). Öneriler kategorisinde bireysel-grup rehberliği (f=3) en çok yükleme yapılan temadır. Önleyici rehberlik, paydaşlar arası işbirliği, birey tanıma, eğitsel rehberlik, aile eğitimi ve kişisel sosyal rehberlik diğer önerileri oluşturmaktadır (K4: öğrencilerin kendilerini tanımalarının sağlamalıyız, yaşadıkları ruhsal problemlere veya ergenlik problemlerinin çözümü noktasında onlara yardımcı olmalıyız).

Rehber öğretmenler ise öğrencilerin kişilik problemlerine ilişkin

analiz sonucunda en yaygın yapılan çalışmaları Müşavirlik (f=2), Bireyi Tanıma (f=2) ve Psikolojik Danışma (f=2) olarak ifade etmiştir (K10: öğrencilere bazı anket çalışmaları yapılarak kendilerini tanımaları sağlanır). Öneriler arasında Kişisel-Sosyal Rehberlik (f=4), Akran İletişimi Eğitimi (f=4) ve Psikolojik Danışma (f=2) yer almaktadır (K11: çatışma çözme ve akran arabuluculuğu çalışmaları yapılabilir).

Öğretmenler, öğrencilerin kişilik problemlerine yönelik olarak en yaygın yaptıkları çalışmanın Önleyici Rehberlik (f=15) ve Kişisel Sosyal Rehberlik hizmetlerine (f=15) yer vermek olduğu belirlenmiştir (K48: öğrencilerimle iletişim kurarak ve empati yaparak problemleri davranışları önlemeye çalışıyorum). Önerilerin başında Önleyici Rehberlik (f=6), Bireyi Tanıma (f=4) yer alırken bunu Aile Eğitimi, Bireysel-Grup Rehberliği (f=3) ve Eğitsel Rehberlik (f=1) olarak izlemiştir. (K29: öğrencilerin kendilerini tanımlarını sağlayacak çalışma ve seminerler yapılabilir bu konuda öncelikle rehberlik servisinin çalışması gerektiğini düşünmekle birlikte okul ve ailenin işbirliği içerisinde çalışması sağlanmalıdır).

Diğer Problemlere Yönelik Eğitim Çalışanlarının Yaptığı Çalışma ve Önerilere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin karşılaştıkları diğer problemlerin çözümüne ilişkin yöneticilerin, rehber öğretmenlerin ve diğer branştaki öğretmenlerin yaptıkları çalışmalar olup olmadığına ilişkin görüşleri “diğer görüşleriniz nelerdir? Ve önerilerinizi belirtiniz” sorusu yönlendirilerek cevap vermeleri istenmiş ve verilen cevapların analizi sonucunda yapılan diğer çalışmalara ve önerilere ilişkin tema ve kodlama yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Eğitim Çalışanlarının Diğer Görüşlerine İlişkin Analiz Sonuçları

Okul Yöneticileri				Rehber Öğretmenler				Öğretmenler (Diğer Branşlar)			
Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar		Öneriler		Yapılanlar	
Temalar	f	Tema	f	Tema	f	Temalar	f	Temalar	f	Temalar	f
Yok	10	Yok	13	Yok	12	Yok	11	Sosyal-kültürel etkinlik	2	Önleyici rehberlik	1
Ders yükü azaltılma	1					Müşavirlik	1	Önleyici rehberlik	2	Bireyi tanıma	1
Sosyal-kültürel etkinlik	1					Bireysel-Grup rehberliği	1	Değer eğitimi	1	Okul aile işbirliği	3
Farklı programlı okullar açılmalı	1					Aile eğitimi	1	Rehberlik servisi daha çok çalışmalı	1		
Önleyici rehberlik	1							Bireyi tanıma	1		
Sosyal destek hizmetleri	1							Okul aile işbirliği	3		
Değer eğitimi	1							Eğitim sistemi değişikliği	2		
								Öğretmenlik uygulamaları yapılmalı	2		

Okul yöneticilerinin öğrenci problemleriyle ilgili yapılan diğer çalışmalarına ilişkin her hangi bir görüş beyan etmedikleri görülmüştür. Önerilere ilişkin olarak yapılan analizde Sosyo-kültürel etkinlik, ders yükünün azaltılması, farklı programlı okullar açma, önleyici rehberlik, sosyal destek hizmetleri ve değer eğitimi (f=1) verilmesi gibi temalar belirlenmiştir (K1: aslında öğrencilere ilkökul ve ortaokul seviyelerinde saygı, özgüven ve dinleme boyutunda çalışmalar yapılmalıdır).

Rehber öğretmenlerin öğrencilerin problemlerine ilişkin yaptıkları diğer çalışmalarla görüşlerin analizi sonucunda Müşavirlik, Bireysel-Grup Rehberliği ve Aile Eğitimi (f=1) olarak belirtmişlerdir (K14: okul personeline toplumsal ilişkiler, meslek ve gelecekle ilgili konular, kişilik problemleri gibi konularda etkinlikler gerçekleştirildiğini düşünüyorum). Her hangi bir öneri ise geliştirmemişlerdir.

Öğretmenler öğrencilerin yaşadığı diğer problemlerle ilgili en yaygın yaptıkları çalışmaların başında Okul Aile İşbirliği (f=3), Bireyi Tanıma (f=1) ve Önleyici Rehberlik (f=1) faaliyetleri yer almıştır. (K41: okul aile işbirliği sayesinde birçok problemi büyümeden çözebiliyoruz, böylece özellikle öğrencilerin devamsızlık problemlerini büyük oranda azaltmayı başardık). Önerilerin başında ise Okul-Aile İşbirliği (f=3) gelmektedir. Sosyo-kültürel etkinlik, önleyici rehberlik, eğitim sisteminde değişiklik, öğretmenlik uygulamalarının yapılması (f=2) da öneriler arasındadır. (K39: ailelerin bireyin gelişim süreçleri hakkında eğitilmesi gerekmektedir, ayrıca öğretmenlerin öğrenci ile iletişimlerini geliştirecek seminerler verilmelidir).

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada eğitim kurumlarında görev yapan eğitimcilerin (yönetici, rehber öğretmen ve öğretmenlerin) öğrencilerin sıkça karşılaştıkları problemlere ilişkin farkındalık durumlarının ve bu problemlerin çözümüne ilişkin yaptıkları çalışmaların neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda eğitim kurumlarında görev yapan yönetici, rehber öğretmen ve diğer öğretmenlerle görüşme yöntemi ile veri toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar, öğrencilerin yaşadıkları problemler çerçevesinde altı kategoride toplanmış (sağlık-beden, okul-öğretmen-ders, aile, toplumsal ilişkiler, meslek gelecek ve kişilik) ve sonuçlar bu çerçevede tartışılmıştır. Altı kategoride ele alınmasına neden olan faktör ise (Erdener vd., 2017a: 316-318; 2017b: 154-155) tarafından 7237 örneklemeden elde edilen verilerde sıklıkla yaşanan problemlerin olması etken olmuştur. Öğretmen, okul yöneticisi ve rehber öğretmenlerin bir taraftan yukarıda zikredilen araştırmada ortaya konulan problemlerle ilgili farkındalıkları olup olmadığı ve bu problemlerin çözümüne yönelik neler yaptıkları ve yapılması gerekenler olarak neler düşündükleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Yöneticilerile yapılan görüşmelerden neticesinde öğrencilerin sağlık ve beden alanında yaşadıkları sorunların çözümü için yapılan çalışmaları; öncelikle aile görüşmelerinin yapmak, hem okul içi hem de okul dışındaki paydaşlarla işbirliği içinde çalışarak bu sorunların üstesinden gelmek, sağlık taramaları yapmak, öğrenci dosyaları tutmak olarak belirtmişlerdir. Ancak yapılan bu çalışmaların yeterli olmadığını beyan eden yöneticiler bunlara ek olarak, kuruma sağlık personeli görevlendirilmesi, öz bakım ve ilk yardım eğitimlerinin verilmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır. Okul yöneticileri öğrencilerin okul-öğretmen ve ders alanı ile ilgili problemlerinin çözüm adına, akademik destek verme, dönem sınavları yapma, sosyal-kültürel etkinlikler yapma, paydaşlarla işbirliği içine girme gibi çalışmalar

yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak yöneticiler yapılması gerekenlere ilişkin her hangi bir öneride bulunmamışlardır. Aile alanı ile ilgili yaşanan problemlere ilişkin olarak yöneticilerin problemlerin üstesinden gelmeye dönük “öğrenci aile görüşmeleri” yaptıkları ve “aile eğitimleri” verdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin toplumsal ilişkiler alanında yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik olarak okul yöneticileri “kişisel-sosyal rehberlik ve sosyal-kültürel etkinlik” gibi çalışmalar yaptıklarını belirtmiş, ancak birçok yönetici bu konuda herhangi bir görüş beyan etmemiştir. Bununla birlikte problemlerin çözümü adına öneri olarak yöneticiler ahlaki ve toplumsal sorumluluk eğitimlerinin verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Yöneticiler, öğrencilerinin meslek-gelecek alanında yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik olarak öncelikle “mesleki rehberlik” çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin kişilik ile ilgili yaşadıkları problemlerin çözümü adına yöneticiler okullarda “kişisel-sosyal rehberlik faaliyetleri ve okul-öğretmen-aile işbirliği ile çalışmalar yaptıkları belirlenmiştir. Söz konusu altı alan dışında öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümü adına yöneticilerin neler yaptıkları sorusuna tüm katılımcıların herhangi etkinlik veya önleyici çalışma yapmadıkları belirlenmiştir. Ayrıca yöneticilerin yukarıdaki altı alanla ilgili sınırlı sayıda ya da hiç öneriye yer vermedikleri gözlenmiştir. Mevcut çalışmalara ilave olarak neler yapabileceklerine ilişkin soruya yöneticilerin genellikle öneride bulunmadıkları ya da sınırlı da olsa görüş beyan edenlerin “rehberlik servisi personeline” işaret ettikleri belirlenmiştir. Bu durum yöneticilerin öğrenci problem alanları konusunda farkındalıklarının sınırlı olduğu ya da bu durumu yeterli ciddiyette önemsemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bilgi eksikliği olabileceğini de akla getirmektedir. Oysa okul yöneticilerinin öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümünde iyi bir yönetsel beceriye sahip olmalarının önemi büyüktür (Bursalıoğlu, 1997; Çınkır, 2010). Okul yöneticilerinin görevleri arasında, mevcut eğitim programı, öğrenci kaynağı, iş gören kaynağı, genel hizmetleri ve parasal kaynağı yönetmek olduğu (Başaran, 2008; Kaya, 1999) kısacası okulu amaçlarına uygun olarak yaşatmak (Çınkır, 2010: 1029) olduğu düşünüldüğünde yöneticilerin öğrenci sorunlarıyla ilgili yeterli düzeyde orijinal öneriler geliştirememiş olmaları okul amaçlarına ulaşım noktasında sorun oluşturması kaçınılmazdır. Söz konusu sorunların üstesinden gelmek adına okul müdürlerinin çalışanlara liderlik etmeleri ve etkili çözümler geliştirmeleri elde dileycek sonuçları olumlu yönde etkileyecektir (Gümüşeli, 2001; Julian, 1994; Beatriz, Nusche ve Moorman, 2008). Okul yöneticilerinin öğrenci problemlerinin bazılarının genel itibari ile farkında olsalar da bu sorunların çözümüne yönelik önleyici rehberlik hizmetleri çerçevesinde yaratıcı çözümler ve bakış açıları üretememiş olmaları önemlidir. Bu durum, yöneticilerin bu bağlamda aksiyoner davranış

geliştirmeleri için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin sağlanması yararlı olabilir.

Okul rehberlik personelinin öğrencilerin sağlık ve beden alanında yaşadıkları problemlere yönelik olarak kurum dışı paydaşlar ile işbirliği içinde çalışmalar yaptıkları, sağlık taraması, kişisel-sosyal ve önleyici rehberlik çalışmalarına öncelikli olarak yer verdikleri görülmüştür. Bu çalışmaların yetersiz olduğunu kişisel-sosyal rehberlik, aile görüşmeleri, sağlık taramaları ve müşavirlik gibi çalışmaların yapılmasına daha çok ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Okul-öğretmen ve ders alanında öğrencilerin yaşadıkları problemlerin üstesinden gelmek için okuldaki diğer personele yönelik rehberlik hizmetleri verdiklerini, öğrencilere dönük mesleki rehberlik çalışmaları yaptıklarını, akademik destek verdiklerini ve paydaşlar ile işbirliği içinde çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Ancak bu çalışmalara ek olarak işbirliğine dayalı çalışmaların, önleyici rehberlik uygulamalarının daha fazla yapılması gerektiğini önermişlerdir. Öğrencilerin aile ile ilgili yaşadıkları problemlerin üstesinden gelmede ise rehber öğretmenler sıklıkla aile görüşmeleri yaptıklarını ve aile eğitimlerine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Ancak aile eğitimi ve paydaşlar arası işbirliğinin eksik olduğunu ve bu konuda daha çok çalışma yapılması gerektiğini önermişlerdir. Rehberlik servisi personeli öğrencilerin toplumsal ilişkilerinde yaşadıkları problemlerin çözümünde grup rehberlik uygulamaları, müşavirlik hizmetleri, sosyal-kültürel faaliyetleri ve kişisel sosyal rehberlik çalışmalarını yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciye uygun rol-model olunması gerektiğini, sosyal-kültürel etkinlikler yapılmasını bireysel ve grup rehberlik çalışmalarının arttırılmasına yönelik önerilere yer vermişlerdir. Öğrencilerin meslek ve gelecek ile ilgili yaşadıkları problemlerin çözümü için rehberlik servisi personeli ağırlıklı olarak mesleki rehberlik çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak bireyi tanıma ve aile eğitimi çalışmaları ile sorunların üstesinden gelmeye çalıştıkları belirtmişlerdir. Ancak mesleki rehberlik çalışmaları ve paydaşlar arası işbirliğinin arttırılmasının sorunların çözümü için gerekli gördüklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin kişilik alanında yaşadıkları sorunların çözümünde ise rehber öğretmenler sıklıkla müşavirlik, bireyi tanıma ve psikolojik danışma hizmeti sunduklarını belirtmiştir. Ayrıca kişisel-sosyal rehberlik, akran eğitimi, psikolojik danışma gibi hizmetlerin yapılmasının gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak birçok rehber öğretmenin bu konuda herhangi bir çalışma yapmamış olması da önemlidir. Rehber öğretmenler yapılan çalışmaları yeterli görülmediğini de belirtmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları diğer sorunların üstesinden gelme adına neler yapıldığına ilişkin rehber öğretmenlerin büyük bir bölümü herhangi bir görüş beyan etmemiştir. Aynı şekilde herhangi bir öneride de

bulunmadıkları belirlenmiştir. Bu durum rehberlik servisi personelinin öğrencilerin problem alanlarına ilişkin farkındalıklarının yeterli olmadığı düşündürmektedir.

Rehberlik servisi personelinin görüşleri incelendiğinde tespit edilen sorunların çözümü adına uzmanlık alanlarına uygun çalışmalar yaptıklarını ifade etseler de bu çalışmaların sorunların üstesinden gelmede yetersiz olduğunu belirterek, müşavirlik, aile görüşmesi, paydaşlar arası işbirliği, öğrenciye uygun rol-model olunması, akran eğitimi ve psikolojik danışma hizmetleri gibi çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bal-Bardakçı (2011) çalışmasında psikolojik danışmanların okullarda yaptıkları görevlere ilişkin görüşlerini incelemiş ve en sık yapılan çalışmalar arasında öğretmenlere rehberlik etkinlikleri konusunda bilgi verme, öğretmenlerle görüşme ve işbirliği yapma olduğunu belirlemişlerdir. Buna karşın psikolojik danışmanların yaptıkları çalışmalara ek olarak öğretmenlerle işbirliğinin daha çok artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın bulguları literatürdeki araştırma sonuçları (Bal Bardakçı, 2011; Güven, 2009; Nazlı, 2007) ile paralellik göstermektedir.

Öğretmenler ise öğrencilerin sağlık ve beden alanı ile ilgili karşılaştıkları problemlerin çözümünde rehberlik servisi ile işbirliği içine çalıştıkları, beslenme ve ilkyardım bilgisi aktardıkları, kurum içi ve dışı paydaşlar ile işbirliği içinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu öğretmelerin diğer eğitim çalışanları ile kıyaslandığında olaya daha hassasiyet ile yaklaştıklarını göstermektedir. Yapılan bu çalışmalara ek olarak öğretmenler, izleme çalışmalarının yetersiz olduğunu ve bilgilendirme çalışmalarının daha fazla yapılması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Okul-öğretmen ve dersler konusunda öğrencilerin problemlerinin çözümünde öğretmenlerin benzer bir şekilde yoğun çalışmalar içinde olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda, var olan sorunların belirlenmesi, bireyi tanıma ve izleme, işbirliği, eğitsel rehberlik, akademik destek verme gibi çalışmalar yaptıklarını vurgulamışlardır. Bu çalışmalara ilaveten ailenin ve rehberlik servisi personelinin bilgilendirilmesi, rehberlik servisi ve okul idaresinin daha fazla çaba sarf edecek çalışmalar yapmaları gerektiğini vurgulamaları öğrenci problemlerinin farkındalığı ve çözümü açısından önemlidir. Aile ilişkilerinde yaşadıkları sorunların çözümünde öğretmenler öğrencileri için, aile görüşmeleri ve eğitimleri yaptıklarını, paydaşlar ile işbirliği içinde çalışarak bireysel görüşmeler ile eğitsel rehberlik hizmetleri sunarak izleme-değerlendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak yine de aile ile görüşmelerin yetersiz olduğunu ve rehberlik servisinin çalışmalarını arttırması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durum rehberlik servislerinin öğretmenlerin beklentilerini karşılamadığını göstermektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin toplumsal ilişkiler alanında

yaşadığı sorunların çözümünde sıklıkla, kişisel-sosyal ve bireysel-grup rehberlik çalışmaları yaptıkları gözlenmiştir. Bununla birlikte değer eğitimi temelli çalışmalara da yer verdikleri görülmektedir. Bu konuda rehberlik servisi personeli ile işbirliği içinde çalıştıkları gözlenmiştir. Ayrıca değer eğitimi çerçevesinde yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu ve artırılmasını önermişlerdir. Daha da ilginç olanı ise öğrencinin yeteri kadar dinlenmesi gerektiğini vurgulamalarıdır. Meslek ve gelecek ile ilgili problemlerin çözümü için öğretmenlerin mesleki rehberlik çalışmaları yaptıkları görülmüştür. Ayrıca bireysel-grup rehberlik çalışmaları, sosyal-kültürel etkinlikler, işbirliği yapılan diğer çalışmalar olarak ifade edilmiştir. Buna rağmen mesleki rehberlik, kişisel-sosyal rehberlik ve uzman yardımı alanında yapılması gereken çok daha fazla çalışma oluşunu belirttikleri gözlenmiştir. Öğrencilerin kişilik alanında yaşadıkları sorunların çözümünde öğretmenlerin sıklıkla önleyici, kişisel-sosyal rehberlik, bireyi tanıma hizmetleri verdikleri ve diğer paydaşlar ile işbirliği içine girdiklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmalara ek olarak aile eğitimi, önleyici rehberlik, bireyi tanıma vb. çalışmalara önem verilmesini önermişlerdir. Öğrencilerin sözkonusu problem alanları dışında varsa belirledikleri sorunların çözümü konusunda çoğu öğretmenin herhangi tespitte bulunmadığı ancak tüm eğitim çalışanlarına ve paydaşlara düşen görevler olduğunu vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin öğrenci sorunlarının çözümünde yaptıkları önemli çalışmalar umut verici bir hizmet olarak değerlendirilebilir. Bahsi geçen sorunların üstesinden gelmek için okullardaki öğrenci izleme çalışmalarının ve bilgilendirme çalışmalarının daha çok yapılması gerektiği yönündeki önerileridir. Buna ek olarak, aile ve rehberlik servisi personelinin bilgilendirilmesi, rehberlik servisi ve okul idaresinin daha fazla çaba sarf etmesi gerektiği, aile ile görüşmelerin yetersiz olduğu ve rehberlik servisinin çalışmalarını artırması gerekliliğini, öğrencinin yeteri kadar dinlenmesi gerektiğini, eğitim çalışanlarına ve paydaşlara düşen görevler olduğunu belirttikleri önemli tespitler arasında yer almaktadır. Bu önerilerin literatürdeki çalışmaların bulguları ile tutarlı olduğu görülmüştür (Bal Bardakçı, 2011; Başaran, 2008; Bozic ve Carter, 2002).

Sonuç olarak, öğretmenlerin yaptıkları çalışmaların sayısı müdürler ve rehber öğretmenlerden daha fazladır. Ayrıca öğretmenlerin öğrenci problemlerine ilişkin yapılmasını önerdikleri temaların ve kodların sayısının fazla olması öğretmenlerin öğrenci problemlerine daha duyarlı olduklarını göstermektedir. Katılımcıların en yaygın yaptıkları çalışmalar, öğrencilerin sağlık-beden problemlerine ilişkindir. Bununla birlikte araştırmamızın odak noktasını oluşturan altı alan dışında ilave olarak “eklemek istedikleri husus ve önerileriniz nedir?” Sorusuna öğretmenler yöneticiler

(müdürler), rehber öğretmenlerin çoğu hemen hemen hiçbir öneriye ve çalışmaya yer vermemiş olması okullarda önleyici rehberlik hizmetlerinin yeterli olmadığını göstermektedir. Bir diğer araştırma sonucu en yaygın yapılan çalışmaların aynı zamanda yapılmasının en çok önerildiği çalışma içinde yer almaktadır. Bu durum, aslında okullarda yapılması gereken çalışmaların, yapılmadığını gösterdiği söylenebilir. Özellikle teknolojinin hızlı bir şekilde günlük yaşamdaki kullanımının yaygınlaştığı (Tezci, 2011: 484-485; Tezci ve İçen, 2017: 100) günümüzde öğrencilerin problemlerinin buna bağlı olarak çeşitlendiği dikkate alındığında okul yöneticileri ve rehber öğretmenlerin yaptıkları çalışmaların yüzeysel kaldığı söylenebilir. Öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin ve okul müdürlerinin programında doğasında yer alan ve öğrencilerin karşılaştıkları problemlerin üstesinde gelmelerinde onlara yaratıcı, eleştirel düşünme gibi becerileri kazandıracak çalışmalar yapmalarının (Dilekli ve Tezci, 2016: 144) yararlı olacağı söylenebilir.

Araştırmanın bulguları okullarda öğrenci problemlerinin çözümü adına tüm eğitim personelinin kayda değer çalışmalar yaptıkları ancak yeterli olmadığı ve günümüz şartlarında değişen ve farklılaşan sorunlara karşı etkili önleyici rehberlik hizmetlerinin yeterli olmadığı ve buna yönelik yaratıcı çözümler önerilmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların bu çalışmaların mevcut sorunların çözümünde yetersiz olduğunu belirtmiş ve buna bağlı olarak bazı önerilerde bulunmuş olmaları da farkındalık açısından önemlidir. Elde edilen bulgulara bağlı aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

Öncelikle her geçen gün değişen ve farklılaşan öğrenci problem alanları konusunda eğitim iş görenlerinin yenilikçi bakış açılarının geliştirilmesi yönünde gerek hizmet öncesi ve gerekse hizmet içi eğitim sağlayacak programlara yer verilmesi yararlı olacaktır. Eğitim iş görenlerinin mesleğini sevmesi, görev ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirmesi gerekmektedir. Bunun için hem eğitim fakültelerindeki öğretmen yetiştirme eğitimi programlarına hem de hizmet içi eğitim uygulamalarına, politika yapıcılara önemli sorumluluklar düşmektedir. Ayrıca, psikolojik danışmanların yönetici olarak görevlendirilmemesi; alan dışı atamaların yapılmaması; psikolojik danışman sayısının arttırılması da gerekmektedir (Yüksel-Şahin, 2016: 291-292). Son olarak, tüm personelin ortak bir rehberlik anlayışı ile işbirliği içinde çalışması için konsültasyon çalışmalarına ağırlık verilmesinin, sınıf rehberlik uygulamalarının daha sağlıklı bir şekilde yapılmasının, tüm paydaşların rehberlik konusunda bilgilendirilmesi için hizmet-içi eğitim almalarının faydalı olacağı söylenebilir. Özellikle günümüzde gittikçe artan madde bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı, dijital zorbalık, dijital suçlar ve buna

yönelik önleyici rehberlik hizmetleri bakımından tüm okul çalışanlarına hizmet içi eğitimlerin verilmesinin bunlarla mücadele ve önleyici rehberlik çalışmalarının nasıl yürütüleceğine ilişkin bilgi ve beceriler artırılmasının yararlı olacağı söylenebilir. Ayrıca okullarda öğretmen-rehber öğretmen ve okul yönetimi arasında daha fazla eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Aktepe, V. (2005). Eğitimde Bireyi Tanımının Önemi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 15-24.
- Alicıgüzel, İ. (1999). *Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim*. İstanbul: SistemYayıncılık,
- Aydın, B. (Ed.) (2011). *Rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bacanlı, H. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Baddeley, A. (1992). Volume II: Working memory and conscious awareness. Editörler: Collins, A. F., Gathercole, S. E., Conway, M. A. & Morris, P. E. *Theories of memory*, (pp. 11-20), UK: Lawrence Erlbaum.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayınları.
- Bal-Bardakçı, A. (2011). *İlköğretim Okullarında Çalışan Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programına İlişkin Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Başaran, M. (2008). *İlköğretim Okullarındaki Yönetici ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Faaliyetlerinden Beklentileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beatriz, P., B. Nusche, D. ve Moorman, H. (2008). *Improving school leadership. Policy and practice*. OECD. Retrieved 10 May, 2017, from: <https://www.oecd.org/education/school/44374889.pdf>
- Benton, S, A. Robertson, J. M., Tseng, W. C., Newton, F. B. ve Benton, S. L. (2003). Changes in counseling center client problems across 13 years. *Professional Psychology: Research & Practice*, 34, 66-72.

- Bozic, N. ve Carter, A. (2002). Consultation groups: Participants' Views. *Educational Psychology in Practice*, 18(3), 189-201.
- Bursalıoğlu, Z. (1997). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çınkır, S. (2010). Problems of Primary School Head Teachers: Problem Sources and Support Strategies. *Elementary Education Online*, 9(3), 1027-1036.
- Cohen, J. (2006). Social, Emotional, Ethical, and Academic Education: Creating a Climate for Learning, Participation in Democracy, and Well-Being. *Harvard Educational Review*, 76(2), 201-237.
- Demirel, Y. ve Yücel, M. (2017). Sosyal Destek ve Psikolojik Güçlendirmenin Duygusal Tükenmişlik Üzerine Etkisi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 310-321.
- Dilekli, Y., ve Tezci, E. (2016). The Relationship Among Teachers' Classroom Practices for Teaching Thinking Skills, Teachers' Self-Efficacy Towards Teaching Thinking Skills and Teachers' Teaching Styles. *Thinking Skills and Creativity*, 21, 144-151.
- Downe-Wamboldt, B. (1992). Content Analysis: Method, Applications, and Issues. *Health Care for Women International*, 13(3), 313-321.
- Erdener, M. A. (2014). The Factors which Contribute or Limit Parent Involvement in Schooling. *NWSA-Education Sciences*, 9(1), 36-47.
- Erdener, M. A. (2016). Principals' and Teachers' Practices about Parent Involvement in Schooling. *Universal Journal of Educational Research* 4(12A), 151-159.
- Erdener, M. A., ve Knoepfel, R. C. (2018). Parents' Perceptions of their Involvement in Schooling. *International Journal of Research in Education and Science*, 4(1), 1-13.
- Erdener, M. A., Sezer, F. ve Tezci, E., (2017a). Determination of Frequent Student Problems Areas in Middle Schools. *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 303-320.
- Erdener, M. A., Sezer, F. ve Tezci, E., (2017b). Liselerde Sık Karşılaşılan Öğrenci Problemleri. *Journal of Turkish Studies*, 12(14), 151-166., Doi: 10.7827/Turkishstudies.11517.
- Glasser, W. (1990). *The Quality School: Managing Students without Coercion*. Harper and Row Publishers, Inc., 10 East 53rd Street,

New York, NY 10022.

- Gümüşeli, A. İ. (2001). *Yılında İlköğretim Okulu Müdürleri Çalışma Ortam ve Koşulları, Sorunları, Bireysel ve Mesleki Özellikleri*. İstanbul: İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı Yayın No: YTÜVAK. FE.DK-2002-2003.
- Güneri, O. Y., Aydın, G. ve Skovholt, T. (2003). Counseling Needs of Students and Evaluation of Counseling Services at a Large Urban University in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 25(1), 53-63.
- Güven, M. (2009). Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Okul Rehberlik Hizmetleri ve Denetimiyle İlgili Görüşleri. *Journal of International Social Research*, 2(9), 171-179.
- Julian, D. A. (1994). Planning for Collaborative Neighborhood Problem-Solving: A review of the literature. *Journal of Planning Literature*, 9(1), 3-13.
- Kaya, Y. K. (1999). *Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama* (4. Baskı). Ankara: Set ofset.
- Kılıç, M. (2006). Öğrenmenin Doğası. Yeşilyaprak, B. (Ed). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. (ss.144-169). Ankara: Pegem
- Kitzrow, M. A. (2003). The Mental Health Needs of Today's College Students: Challenges and Recommendations. *NASPA Journal*, 41(1), 167-181.
- Larrivee, B. (2000). Transforming Teaching Practice: Becoming the Critically Reflective Teacher. *Reflective Practice*, 1(3), 293-307.
- Nazlı, S. (2007). Okul Yöneticilerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerini Algılamaları. *Eğitim Araştırmaları*, 26, 155-166.
- Resmi Gazete (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. Kanun no: 1739.
- Seikaly, L. (2007). *Indicators for Effective Principal Leadership in Improving Student Achievement. School Improvement in Maryland*. Australia.
- Seremet, C., Ward, B., Williamson, C. ve Seikkaly, L. H. (2009). Indicators for effective principal leadership in improving student achievement. *Maryland State Department of Education, undated*. Retrieved 10 May, 2015, from http://www.mdk12.org/process/leading/p_indicators.html.
- Sezer, F. (2016). Causes of Failure from Students' Point of View. *Journal*

of Human Sciences, 13(3), 4818-4830. <https://doi.org/10.14687/jhs.v13i3.4157>

- Sezer, F. ve İşgör, İ. Y. (2010). İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Problem Alanlarının Tespiti (Erzurum ili örneği). *Millî Eğitim Dergisi*, 39(186), 235-247.
- Tezci, E. (2011). Factors that Influence Pre-Service Teachers' ICT Usage in Education. *European Journal of Teacher Education*, 34(4), 483-499.
- Tezci, E. ve İçen, M. (2017). High School Students' Social Media Usage Habits. *Journal of Education and Proctice*, 8(27), 99-108.
- Weikel, K. A., Avara, R. M., Hanson, C. A. ve Kater, H. (2010). College Adjustment Difficulties and the Overtand Covert Forms of Narcissism. *Journal of College Counseling*, 13(2), 100-111.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Şeçkin Yayınları.
- Yüksel-Şahin, F. (2016). Okul Psikolojik Danışmanlarının Okullarında Verdikleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerini Değerlendirmeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(1), 281-298.